

4861

ACC. N.R.

Landskap: Småland
 Härad: Kinnaröld
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1937

Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Adress: Jät.
 Berättat av: Johanna Magnusson
 Född år 1851 i Urshults socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Uppteckningen rör sig om utklädning och kringvarvningar, samt kringståndande av halvuglekar och andra figurer.

(6) Julspöken.

Min mor var född i Urshult på en halvö som heter Kemböö år 1851. död år 1933. jag har många gånger hört henne tala om hur roligt de hade vid jularna. då kunde ett helt sällskap av ungdomars klä ut sig som krållarna och gå att skrämma varandra i huser. särskilt roligt var det om de kunde skrämma helst de gamla. Utklädsten de skapade sig som de då hade på den tiden / forts

Skriv endast på denna sida!

14 sid.

"vallmanslägja" (vadmanskavaj) med färskeinn
 eller getskinn av foder, di vändes på det luolua
 kom ut de kunde även få tag i kostaskinn-
 byxor sen kläddes di ut sig i di kläderna och
 gick omkring i stugorna och bad om att få lä-
 ma hus, eeler bad de om mat och bränsle,
 vilket di fick när husfolket hade litrat på
 dem en stund, eti sådant sällskap kom till
 husen många gånger under julem, det var
 barnens förskräckelse de gömde sig då på ugnen
 i stugan, di kallades för "julagöba i julashöje".
 Men moå fänta i Röneik i går hoss et gammal
 folk man hette Olson och hade varit riksdags-
 man, den gården ligger längst et på ön i nord-
 vest intill cirkörbo, hon tallo om att där skulle
 di ligas vid barnen och fänurana och klä ut
 sig var kväll under jultidgen och komma före

Fjälstad, Rönnqvist lhd
Väst Bon
Förför 1937

4861

19825 förra decielsen
Börbo Johanna Magnusson
född 1851 i Ingåfors Bon

en det ansågs som ett stort nöje för dem
och annan dagar gick hvarje leide mor Olson ett
par frammevända till att komma in med den
Stora Julabacken. Två karlar ställde sig med ryg-
gen mot varandra så hade de en grov kapp i
i var handen i jämlöjd med sina egna ben
så gick de på händer och fötter, över dem på
nuggen hängdes en stor luden spall, på den som
gick framåt skulle huvudet sättas de drog på
ben hår om hvars huvud, av två "Traskedes"
(matrchedes) gjordes öron de stäckts in under fallen
och sattes uppåt, så det sägs ut som om det
hade varit två örön på ett får, när den ene
gick framåt så följde den andre efter bakåt
så gick de rummet runt och berakade som
far, under fallen syntes 8 ben liksom på
två får, denna exkludsel brukades där omkring förs

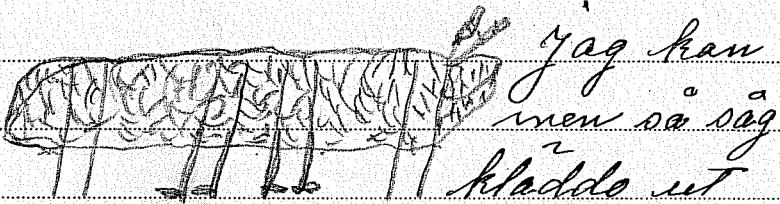
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

är 1840-1880

ej gjöra teckningar

bakom ut. Ty mor

yag han

men så sät

kladde ut

den för oss var vi var barn. Men farter som
jag förrut har talat om. Talade om att här
i yag kladde de också ut sig men mest i
gama egendomliga kläder och vita skerna-
der. De stoprade även upp kläder med
hö och halv till stora gabbar och från en papp-
perslapp skrev de Nikolaus och faste på
den, den gabben kartade de in i en sang
om de kunde ty på den Tider hade de stora
våggfasta granitkantsångar, den lades även i
foderladan i ladugården så de skulle taga i den
var de "forade" gav kreaturen, farter talade om
att det blev förflyttet och satt plikt på det
på en bystämme omkring 1860. Ty de skrämdes fots

Nikolaus

!.

Fråga ut.

Har Ni absolut säkra uppgifter om att man i Jät stoppade upp gamla kläder med hö och halm till gubbar och på en papperslapp skrev "Nickolaus", och att man sedan kastade in dess gubbar till andra? Kan Ni ange den gård, där man gjort något sådant?

Att de stoppade upp gubbar "Nickolausgubbar" har faste talat om ty hon var född här i jät 1841, någon gård hon jag inte uppmärksade i kastade in en sådan gubbe en gång till en knektatörna som heter Fransan, då hon var ensam hemma hennes man var ute på färdgöring, hon trodde att det var förebud från honom att han var död, så hon blev mycket sjuk sedan blev det följigt dit på en byggtolma att göra såmest vad knektatörret letade ut jag inte ty det är nu nedrivit

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ha.

folk med det. Så långt fram som i början
på 1900-talet så hände det hända när vi
var på dans att två personer kläddes ut sjö
och kom in och dansade antingen i ariga
kläder eller i vrångda tröjor som var fodrade
med färskeum detta var på Gladklinge.

7) Tering sändandet av halmfigurer och halm
gubbar.

När min mor var 10 år gammal så hade hon Kungsund
förr hos en enka på Cirkushuset som berättade
för "Enken har hotet" Cirkon är en kring-
fleken i i össen, och det märks att många
gamla seder lever kvar där ännu. På den ön
gavs inte gulbäcken till barnen gulaffan
utan den vandrade fram och tillbaka
hela fjället den var gjord av halm, då
skrev di verser på papper och hantl fots

på boeken, mor lärde mig en vers den syd-
 de så. Pao Houshult då böja då å dyas, pao
 Nabben, då sova di än, pao Joäret haas di inget
 å baka, pao Hollet då göra di onga. pao
 Lonslätts då dopa di dom, detta var om
 alla hönderna på varje gård på hela ön.
 Gårdarnas manu är Flunshult, offölkningen
 Torsatorpet, Rotahult, Lundsåtts, förr i tiden
 innan Cirkelbos blev lagd reste prästen dit
 och döpte de barn som blev föddes på ön
 och det försiggick från Lundsåtts. Av sådana
 verser blev både ovänskap och skratt.
 Mor talade även om att när hon hade
 gjäst hos föret omtalade Olson i Rörvik
 så skulle alltid den stora getaboken hem
 var levande ty de hade många gäster där,
 som sagt så skulle den alltid bindas / forts

Gäst
Gäst
Jönköping
År 1937

J. G. Jansson
4861 B. G. Jansson
Född 1851

en i heder gärden julaförs morgon, det
ansågs vara till stor nytta för kreaturen
(horna) det skulle göras så för att inte horna
skulle kasta hela under året.

8) Sjärgossarna.

Det var en vanlig sed att klä ut sig till
sjärgossar runt om i soekvarna här
de kom alltid tidigt på trettiondedagsmo-
gonen. De varo tre till antalet själva sjärm-
gossarna, men med deras följe räknades
de för sju, knekten kom först in på sal-
let och frågade om di fick sjunga, när hu-
sets folk gav sitt bifall därmed stötte han sin
vara i golvet ty han var kladd i uniform
och varja. Da trädde kungen in kladd i
en luden färskeinspejd till honom satte fram
en stor dår han sätte sig, efter honom fanns

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

X

Sjärgossar

kom bonden klädd till halvunge han
 var trött och stod och hängde på kongens
 stol, ty han hade en stor sak att berätta
 efter honom kom jiadlas och bar prungen
 han var klädd i svart. Efter nog knekten
 vägde i golvet då kom de tre sjängossarna
 in kladde i vitt, de har sjärnan som var
 utklädd i ett stort vitt papper med kulört
 papper inuti, inne i den sjärnan satt
 gaseu, sen var det ordnat så att när de
 drog på en revr så pläntade de kulörta
 pappren följi gisen så det blev en
 skiftande färg, så sjöng de en visa så här.
 10. Goder aften, goder aften både kvinna och
 man, husbondes matmoder var i sättstånd.
 20. Vi önska er alla ett fröjdfullt år, om ni
 vill ge oss av vad huset förmåer, / forts

? Friga nts.

4861

Ni berättar, att stjärngossarna hade en stjärna, som snurrade, när stjärngossarna drog på en vev. En sådan är så vitt jag vet inte känd tidigare och det skulle vara intressant att få veta dess närmaste konstruktion samt om en sådan stjärna möjligen ännu finnes i behåll på orten.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

8a

Berättelsen om fjängossarna har jag hört av både min mor och farfar men har aldrig sett några sjelv, i min farfars barndom här i jät på 1890-talet gick fjängossarna omkring här, den stjerna som vi talas om var antagligen fast på något vis i den höga mässan som de har på huvudet så de själva kunde dra den åstad, en sådan stjerna finns nog inte och den gömdes nog inte heller ty den var klippt ur papper.

På den tiden red de även "Staffans sjäffo" här (Staffans rölen)

Av Estrid Alqvist, Herråkra har jag hört att där går fjängossarna omkring ännu vid själarna

Tyckte de att gävan var liten så lätte de
 valda bichelspråk, blev de belätna med gä-
 van så sjöng de åter en vers så hydande
 Att tack, att tack för er hedelige skänk må
 det göts i är lili åt eder förlaut. Gavorna
 bestod av pengar brännvin sågel och bröd,
 pengarna samlade jedas i sin punng, det övriga
 samlade bonden ihop i sin sack, hade
 kungen långt skägg och yvig präls så var
 de säkra på en god skörd det kommande året.
 De gavorna som de fick gjorde de halas
 Ty det var unga pojkar som gick omkring
 där mor var fädd brukade de göra halaret
 kjamadaknut då dansade de jelen ut då
 fick dräktens flickor och ole övriga pojkkarna
 vara med, det ansågs för hedersamt när stjärn-
 gossarna kom, de besökte inte alla hem. / fort.

9) Fenut. Jag har hört gamla menniskor
 saga, "nei a dā slet ma juler a dā gā bröt" Kunst. 10
 i dā a dā fjärrnada-Fenut nu ska juler dan-
 sas ut, nei ska vi fram må den grova
 kakau, nei ska spenneroden fram a ycan
 sätas i hoggekobben. Jag har hört av gamla
 personer att det var en sed att gå omkring
 i husen fjärrnadan, di kom dā som utklädd
 da gickar in i stugorna och tog frentinen
 och dansade omkring med dem nägra slag
 på golvet, de skulle ingenting saga ty de skal-
 le inte veta vilken de dansade med, de för-
 svann så fort de kände, sedan var att de
 brukade gå tidigt på förmiddagen, ty in-
 van skymningen entratado skulle alt lagas
 ner från tak och väggar, fisladucken och halm-
 kronan togs ner från taket, fislahornader, fots

och julahren Togs ner av väggarna, ljus och
 ljusstakar togas bort, drickastöpet sattes undan,
 gardinerne som hängt uppe vid fönstren togas
 ner och det hängdes upp tvågardiner, där-
 för att det skulle bliro ljusare i stugan när
 de skulle böja att arbeta, då va gummadan
 som boät brukades av. I skymningen den dan
 fick de böja att åta av sina julahöja och
 barnen fick då slakta sina julahästar och
 julapytia, när det blev riktigt mörkt på
 kvällen så kom de till hemmen och sköt
 di skulle skjuta ut julen, Di personerna
 som gick omkring och dansade med kvinnorna
 och sköt om kvällen kallades för Fru-
gobba. Tjugonde dag-Fruet kallades även
 för lillgobba, drickat som stod kvar i stuget
 förmades på värdbrädet om det fanns något fett?

annars slog de ut det på en åker, ty det hade
lika mycke verkan som många lars gödsel.
Frågor för övrigt.

Här var jag av född och i söknerna runt om
har det varit mycket vanligt vid dans och sam-
lingar att klä ut sig, alltid vid slättor och skogs-
degillen har de klätt ut sig och skekat till
varandra utklädda gobber, det har även före-
kommit, och förekommer än att ett sällskap
ungefär har klätt och klä ut sig och går
omkring i stugorna på kvällarna och ber
om att få låna hus över natten. Men mor
Talade om att i hennes hem kom de så en gång, där
blev en gobbe stående i ett hörn vid dörren när
de andra gick, när de undersökte honom var det
en uppsattning gobbe, omkring år 1840.

Yat i februari 1934. Jenny Danielsson.

LUNDSS UNIVERSITETE
FOLKMINNESANKIV
19